

Тезаурус Artificial Intelligence Act

Анатолій Тяпкін

завідувач сектору лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, ННЦ «ICE ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9766-4628>, e-mail: tyapkin@ukr.net

Олександр Свідерський

кандидат юридичних наук, старший дослідник, завідувач лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності, ННЦ «ICE ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2164-8756>, e-mail: sviderskiy.a@ukr.net

Інна Копитіна

наукова співробітниця, ННЦ «ICE ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-6713-3995>, e-mail: inna_190562@ukr.net

Закон про штучний інтелект безпосередньо відповідає на пропозиції громадян, представлені на Конференції з майбутнього Європи (COFE), зокрема, про підвищення конкурентоспроможності ЄС у стратегічних секторах, про безпечне суспільство, що заслуговує на довіру, включно з протидією дезінформації та забезпеченням людського нагляду, про сприяння цифровим інноваціям за такого нагляду й надійного та відповідального використання штучного інтелекту, установлення гарантій і забезпечення прозорості, а також використання ШІ та цифрових інструментів для покращення доступу громадян до інформації, включно з особами з обмеженими можливостями.

Ключові слова: Artificial Intelligence Act; штучний інтелект; високоризикований ШІ; системи ШІ.

Thesaurus: Artificial Intelligence Act

Anatoliy Tiapkin, Oleksandr Sviderskyi, Inna Kopytina

The Artificial Intelligence Act directly addresses the proposals put forward by citizens at the Conference on the Future of Europe (COFE), including enhancing the EU's competitiveness in strategic sectors, fostering a safe and trustworthy society by combating disinformation and ensuring human oversight, promoting digital innovation under such oversight and the reliable and responsible use of artificial intelligence, establishing safeguards and ensuring transparency, as well as utilizing AI and digital tools to improve citizens' access to information, including those with disabilities.

Keywords: Artificial Intelligence Act; artificial intelligence; high-risk AI; AI systems.

13 березня Європарламент у Страсбурзі проголосував за Artificial Intelligence Act (далі — AI Act) — закон, що має регулювати використання систем штучного інтелекту (далі — ШІ), які функціонують в Європейському Союзі [1]. AI Act регулює системи ШІ залежно від їхнього рівня ризику та впливу.

ШІ — розділ комп'ютерної лінгвістики й інформатики, який швидко розвивається, і зосереджений на розробленні інтелектуальних машин, здатних виконувати завдання, які зазвичай потребують людського інтелекту. Ці завдання можуть варіюватися від простих дій (розпізнавання

мови або зображень) до більш складних завдань (ігри або кремування автомобілем).

Метою AI Act є покращення функціонування внутрішнього ринку шляхом запровадження єдиної законодавчої бази, зокрема, для розроблення, розміщення на ринку, введення в експлуатацію та використання систем ШІ в ЄС відповідно до його цінностей, сприяти використанню орієнтованого на людину та надійного ШІ, забезпечуючи високий рівень захисту здоров'я, безпеки й основних прав, як це закріплено в Хартії основних прав ЄС (із демократією, верховенством права та захистом навколишнього середовища, проти шкідливого впливу систем ШІ в ЄС та для підтримання інновацій). Документ має забезпечувати вільний транскордонний рух товарів і послуг на основі ШІ, у такий спосіб не дозволяючи державам-членам накладати обмеження на розроблення, маркетинг і використання систем ШІ, якщо це прямо не дозволено цим Актом.

Зазначено, що закон спрямований на захист фундаментальних прав, демократії, верховенства права й екологічної стійкості від високоризикованого ШІ, одночасно стимулюючи інновації та утверджуючи Європу як лідера в цій галузі. Регламент передбачає зобов'язання щодо ШІ на основі його потенційних ризиків і рівня впливу.

Окрім того, документ визначив сфери з високим рівнем ризику для застосування ШІ — це критично важлива інфраструктура, освіта та професійна підготовка, працевлаштування, основні приватні й державні послуги (наприклад, охорона здоров'я, банківські послуги), певні системи у правоохоронних органах, міграції та управлінні кордонами, правосудді й демократичних процесах (наприклад, вплив на вибори).

Передбачені також чіткі зобов'язання для інших систем ШІ з високим рівнем ризику через їхню значну потенційну шкоду здоров'ю, безпеці, основним правам, навколишньому середовищу, демократії та верховенству права. Приклади використання ШІ з високим ризиком містять критичну

інфраструктуру, освіту та професійну підготовку, працевлаштування, основні приватні та державні послуги (наприклад, охорона здоров'я, банки), певні системи правоохоронних органів, управління міграцією та кордонами, правосуддя та демократичні процеси (наприклад, вплив на вибори). Такі системи повинні оцінювати та зменшувати ризики, вести журнали використання, бути прозорими та точними й забезпечувати нагляд з боку людини. Громадяни матимуть право подавати скарги на системи ШІ та отримувати пояснення щодо рішень, заснованих на системах високого ризику ШІ, які впливають на їхні права, — ідеться у прес-релізі Європарламенту [2].

Системи ШІ загального призначення (GPAI) і моделі GPAI, на яких вони базуються, мають відповідати певним вимогам щодо прозорості, включно з дотриманням законодавства ЄС про авторське право. Більш потужні моделі GPAI, які можуть створювати системні ризики, отримують додаткові вимоги, включно з виконанням оцінки моделі, оцінку та пом'якшення системних ризиків, а також звітування про інциденти. Штучні або підроблені зображення, аудіо- або відеоконтент («дипфейки») повинні бути чітко позначені.

Закон після технічних уточнень має офіційно ухвалити Рада ЄС. Він набуде чинності через 20 днів після його видання друком в «Офіційному журналі» Євросоюзу і буде повністю застосовний через 24 місяці після набрання чинності, за винятком окремих положень. Хоча перспективи набуття чинності ще в майбутньому, уже сьогодні слід понайти з термінологією Закону, а саме:

(1) *«система ШІ»* означає машинну систему, розроблену для роботи з різними рівнями автономності, яка може демонструвати адаптивність після розгортання та яка, для явних або неявних цілей, робить висновки на основі вхідних даних, які вона отримує, як генерувати результати (такі, як передбачення, уміст, рекомендації або рішення, які можуть впливати на фізичне або віртуальне середовище);

(2) *«ризик»* означає комбінацію ймовірності настання шкоди та тяжкості цієї шкоди;

(3) *«постачальник»* означає фізичну або юридичну особу, державний орган, установу або іншу організацію, яка розробляє систему ШІ або модель ШІ загального призначення або розробляє систему ШІ або модель ШІ загального призначення та розміщує її на продаж або вводить в експлуатацію систему ШІ під власним ім'ям або торговою маркою, платно або безкоштовно;

(4) *«розробник»* означає фізичну або юридичну особу, державний орган, агентство або інший орган, який використовує систему ШІ під своїм керівництвом, за винятком випадків, коли систему ШІ використовують під час особистої непрофесійної діяльності;

(5) *«уповноважений представник»* означає фізичну або юридичну особу, розташовану або зареєстровану в ЄС, яка отримала та прийняла письмове доручення від постачальника системи ШІ або моделі ШІ загального призначення, відповідно, виконувати від свого імені обов'язки та процедури, обумовлені цим Законом;

(6) *«імпортер»* означає фізичну або юридичну особу, розташовану або засновану в ЄС, яка випускає на ринок систему ШІ, яка має ім'я або товарний знак фізичної або юридичної особи, заснованої у третій країні;

(7) *«дистриб'ютор»* означає фізичну або юридичну особу в ланцюжку постачання, окрім постачальника або імпортера, яка надає доступ до системи ШІ на ринку ЄС;

(8) *«оператор»* означає постачальника, виробника продукту, розгортача, уповноваженого представника, імпортера або дистриб'ютора;

(9) *«розміщення на ринку»* означає перше надання системи ШІ або моделі ШІ загального призначення на ринку ЄС;

(10) *«доступність на ринку»* означає постачання системи ШІ або моделі ШІ загального призначення для поширення або використання на ринку ЄС під час комерційної діяльності за оплату або безкоштовно;

(11) *«уведення в експлуатацію»* означає постачання системи ШІ постачальником для першого використання безпосередньо розробникові або для власного використання в ЄС за призначенням;

(12) *«передбачувана мета»* означає використання, для якого система ШІ призначена постачальником, включно з конкретним контекстом і умовами використання, як зазначено в інформації, наданій постачальником в інструкціях з використання, рекламних або продажних матеріалах і заявах, а також у технічній документації;

(13) *«розумно передбачуване неправильне використання»* означає використання системи ШІ таким чином, що не відповідає її цільовому призначенню, але яке може бути результатом розумно передбачуваної поведінки людини або взаємодії з іншими системами, включно з іншими системами ШІ;

(14) *«компонент безпеки»* означає компонент продукту або системи, який виконує функцію безпеки для цього продукту або системи, або збій, або несправність якого загрожує здоров'ю та безпеці людей або власності;

(15) *«інструкції з використання»* означає інформацію, надану постачальником для інформування розробника, зокрема, про цільове призначення та належне використання системи ШІ;

(16) *«відкликання системи ШІ»* означає будь-який захід, спрямований на повернення постачальнику або виведення з експлуатації або вимкнення використання системи ШІ, доступної для розгортачів;

(17) *«вилучення системи ШІ»* означає будь-який захід, спрямований на запобігання доступності системи ШІ в ланцюжку постачання на ринку;

(18) *«продуктивність системи ШІ»* означає здатність системи ШІ досягати запланованої мети;

(19) *«нотифікуючий орган»* означає національний орган, відповідальний за встановлення та виконання необхідних процедур для оцінювання, призначення та нотифікації

органів з оцінки відповідності та їх моніторинг;

(20) «*оцінка відповідності*» означає процес демонстрації того, або було виконано вимоги, викладені в розділі 2 глави II, що стосуються системи ШІ з високим рівнем ризику;

(21) «*орган з оцінки відповідності*» означає орган, який виконує діяльність третьої сторони з оцінки відповідності, включно з тестуванням, сертифікацією та перевіркою;

(22) «*нотифікований орган*» означає орган з оцінки відповідності, нотифікований відповідно до цього Регламенту й іншого відповідного гармонізаційного законодавства Союзу, згаданого в Секції В Додатку I;

(23) «*суттєва модифікація*» означає зміну системи ШІ після її розміщення на ринку або введення в експлуатацію, яка не передбачена або не запланована в початковій оцінці відповідності, проведеній постачальником, і в результаті якої відповідність вимог системи ШІ вимогам, викладеними в розділі 2 глави II, впливає або призводить до модифікації передбачуваної мети, для якої була оцінена система ШІ;

(24) «*маркування CE*» означає маркування, за допомогою якого постачальник вказує, що система ШІ відповідає вимогам, викладеним у розділі 2 глави II та іншому застосовному гармонізаційному законодавстві ЄС, згаданому в додатку I, що передбачає його нанесення;

(25) «*система постмаркетингового моніторингу*» означає всю діяльність, яку здійснюють постачальники систем ШІ для збору та аналізу досвіду, отриманого в результаті використання систем ШІ, які вони виставляють на ринок або вводять в експлуатацію, з метою виявлення будь-якої потреби негайно застосувати будь-які необхідні коригувальні або запобіжні дії;

(26) «*орган ринкового нагляду*» означає національний орган, який здійснює діяльність і вживає заходів відповідно до Регламенту (ЄС) 2019/1020;

(27) «*гармонізований стандарт*» означає гармонізований стандарт, як визначено в пункті (с) частини 1 статті 2 Регламенту (ЄС) № 1025/2012;

(28) «*загальна специфікація*» означає набір технічних специфікацій, як визначено в пункті (4) статті 2 Регламенту (ЄС) № 1025/2012, що забезпечує засоби для відповідності певним вимогам, установленим згідно з цим Регламентом;

(29) «*навчальні дані*» означає дані, які використовують для навчання системи ШІ шляхом підгонки її параметрів, які можна вивчати;

(30) «*дані перевірки*» означає дані, які використовуються для надання оцінки навченої системи ШІ та для налаштування її параметрів, які не підлягають навчанню, та її процесу навчання, щоб запобігти недостатньому або надмірному оснащенню;

(31) «*набір даних перевірки*» означає окремий набір даних або частину набору навчальних даних у вигляді фіксованого або змінного розподілу;

(32) «*дані тестування*» означає дані, які використовуються для надання незалежної оцінки системи ШІ з метою підтвердження очікуваної продуктивності цієї системи перед її розміщенням на ринку або введенням в експлуатацію;

(33) «*вихідні дані*» означає дані, надані або безпосередньо отримані системою ШІ, на основі яких система створює вихідні дані;

(34) «*біометричні дані*» означає персональні дані, отримані в результаті спеціальної технічної обробки, що стосується фізичних, фізіологічних або поведінкових характеристик фізичної особи (зображення обличчя або дактилоскопічні дані);

(35) «*біометрична ідентифікація*» означає автоматизоване розпізнавання фізичних, фізіологічних, поведінкових або психологічних особливостей людини з метою встановлення особи фізичної особи шляхом порівняння біометричних даних цієї особи з біометричними даними осіб, які зберігаються в базі даних;

(36) «*біометрична перевірка*» означає автоматизовану індивідуальну перевірку, включно з автентифікацією, ідентифікацією фізичних осіб шляхом порівняння їхніх біометричних даних із попередньо наданими біометричними даними;

(37) «*спеціальні категорії персональних даних*» означає категорії персональних даних, зазначені в статті 9(1) Регламенту (ЄС) 2016/679, статті 10 Директиви (ЄС) 2016/680 та статті 10(1) Регламент (ЄС) 2018/1725;

(38) «*конфіденційні оперативні дані*» означає оперативні дані, пов'язані з діяльністю із запобігання, виявлення, розслідування або переслідування кримінальних правопорушень, розголошення яких може поставити під загрозу цілісність кримінального провадження;

(39) «*система розпізнавання емоцій*» означає систему ШІ з метою ідентифікації або визначення емоцій або намірів фізичних осіб на основі їхніх біометричних даних;

(40) «*система біометричної категоризації*» означає систему ШІ з метою віднесення фізичних осіб до певних категорій на основі їхніх біометричних даних, якщо вона не є допоміжною до іншої комерційної послуги та суворо необхідна з об'єктивних технічних причин;

(41) «*система дистанційної біометричної ідентифікації*» означає систему ШІ для ідентифікації фізичних осіб без їхньої активної участі, найчастіше на відстані шляхом порівняння біометричних даних особи з біометричними даними, що містяться в довідковій базі даних;

(42) «*система дистанційної біометричної ідентифікації в режимі реального часу*» означає систему дистанційної біометричної ідентифікації, за допомогою якої збирання біометричних даних, порівняння та ідентифікація відбуваються без значної затримки та містять не лише миттєву ідентифікацію, а й обмежені недовгі затримки в порядку щоб уникнути обходу;

(43) «*система постдистанційної біометричної ідентифікації*» означає систему віддаленої біометричної ідентифікації, від-

мінну від системи віддаленої біометричної ідентифікації в реальному часі;

(44) «*загальнодоступний простір*» означає будь-яке фізичне місце, що є державною або приватною власністю, доступне для невизначеної кількості фізичних осіб, незалежно від того, чи можуть застосовуватися певні умови доступу, і незалежно від потенційних обмежень пропускну здатності;

(45) «*правоохоронний орган*» означає:

(а) будь-який державний орган, уповноважений запобігати, розслідувати, розкривати або переслідувати кримінальні правопорушення або виконувати кримінальні покарання, включно із захистом від загроз громадській безпеці та запобігання таким; або

(б) будь-який інший орган або установа, яким згідно із законодавством держави-члена доручено здійснювати публічні повноваження та державні повноваження з метою запобігання, розслідування, виявлення або судового переслідування кримінальних правопорушень, або виконання кримінальних покарань, включно із захистом від та запобігання загрозі громадській безпеці;

(46) «*правоохоронна діяльність*» означає діяльність, яка здійснюється правоохоронними органами або від їхнього імені для запобігання, розслідування, виявлення або судового переслідування кримінальних правопорушень або виконання кримінальних покарань, включно із захистом і запобіганням загрозам громадській безпеці;

(47) «*Офіс ШІ*» означає функцію Комісії щодо сприяння впровадженню, моніторингу та нагляду за системами ШІ та управлінням ШІ, що виконується Європейським офісом ШІ, створеним Рішенням Комісії від 24.01.2024 р.; посилання у цьому Регламенті на Офіс AI повинні тлумачитися як посилання на Комісію;

(48) «*національний компетентний орган*» означає нотифікуючий орган або орган ринкового нагляду;

(49) *«серйозний інцидент»* означає інцидент або збій у роботі системи ШІ, який прямо або опосередковано призводить до будь-чого з-поміж:

- а) смерть людини або тяжке ушкодження її здоров'я;
- (b) серйозний і незворотний збій в управлінні або експлуатації критичної інфраструктури.
- (c) порушення зобов'язань за законодавством Союзу, спрямованих на захист основних прав;
- (d) серйозна шкода майну або навколишньому середовищу;

(50) *«персональні дані»* означає персональні дані, як визначено в пункті (1) статті 4 Регламенту (ЄС) 2016/679;

(51) *«неособисті дані»* означає дані, відмінні від персональних даних, як визначено в пункті (1) статті 4 Регламенту (ЄС) 2016/679;

(52) *«профілювання»* означає профілювання, як визначено в пункті (4) статті 4 Регламенту (ЄС) 2016/679 або, у випадку правоохоронних органів, як визначено в пункті (4) статті 3 Директиви (ЄС) 2016/680 або, у випадку інституцій, органів, офісів або агентств Союзу, як визначено у статті 3, пункт (5) Регламенту (ЄС) 2018/1725;

(53) *«план тестування в реальних умовах»* означає документ, який описує цілі, методологію, географічний, демографічний і часовий масштаби, моніторинг, організацію та проведення тестування в реальних умовах;

(54) *«план пісочниці»* означає документ, узгоджений між постачальником-учасником і компетентним органом, що описує цілі, умови, часові рамки, методологію та вимоги до діяльності, що виконується в пісочниці;

(55) *«Регуляторна пісочниця ШІ»* означає контрольовану структуру, створену компетентним органом, яка пропонує постачальникам або потенційним постачальникам систем ШІ можливість розробляти, навчати, перевіряти та тестувати, де це доречно в реальних умовах, інноваційну систему ШІ, відповідно до плану пісочниці

протягом обмеженого часу під наглядом регулятора;

(56) *«Грамотність в галузі ШІ»* означає навички, знання та розуміння, які дозволяють постачальникам, розробникам і постраждалим особам, беручи до уваги їхні відповідні права й обов'язки в контексті цього Закону, здійснювати інформоване розгортання систем ШІ, а також отримати обізнаність про можливості та ризики ШІ та можливу шкоду, яку він може завдати;

(57) *«тестування в реальних умовах»* означає тимчасове тестування системи ШІ за її призначенням у реальних умовах поза лабораторією або в інший спосіб. Це симульоване середовище з метою збирання достовірних і стійких даних, а також для оцінювання й перевірки відповідності системи ШІ вимогам цього Закону, і це не вважається розміщенням системи ШІ на ринку або введенням її в експлуатацію в межах значення цього Акта;

(58) *«суб'єкт»* для цілей тестування в реальних умовах означає фізичну особу, яка бере участь у тестуванні в умовах реального світу;

(59) *«інформована згода»* означає вільно надане, конкретне, недвозначне та добровільне вираження суб'єктом його або її бажання брати участь у конкретному тестуванні в реальних умовах після того, як він був поінформований про всі аспекти тестування, які стосуються рішення суб'єкта про участь;

(60) *«глибокий фейк»* означає зображення, аудіо- або відеоконтент, створений штучним інтелектом або оброблений ним, який нагадує реальних осіб, об'єкти, місця або інші об'єкти чи події та може здаватися людині автентичним або правдивим;

(61) *«широко поширене порушення»* означає будь-яку дію або бездіяльність, що суперечить законодавству ЄС, що захищає інтереси осіб, яке:

- (a) зашкодило або могло завдати шкоди колективним інтересам осіб, які проживають принаймні у двох державах-членах, окрім держави-члена, у якій:

- (i) дія або бездіяльність виникли або мали місце;
 - (ii) відповідний постачальник або його уповноважений представник знаходиться або зареєстрований;
 - (iii) особу, яка розгорнула закон, встановлено, коли порушення вчинено особою, яка розгорнула право власності;
- (b) заподіяло, заподіює або може заподіяти шкоду колективним інтересам окремих осіб і має спільні риси, включно з тією самою незаконною практикою або тим самим інтересом, що порушується, і відбувається одночасно, учинене тим самим оператором принаймні у трьох державах-членах;
- (62) *«критична інфраструктура»* означає критичну інфраструктуру, як визначено в пункті (4) статті 2 Директиви (ЄС) 2022/2557;
- (63) *«модель ШІ загального призначення»* означає модель ШІ, зокрема якщо така модель ШІ навчається з великою кількістю даних за допомогою самоконтролю в масштабі, яка демонструє значну загальність і здатна компетентно виконувати широкий спектр різних завдань, незалежно від способу розміщення моделі на ринку та які можна інтегрувати в різноманітні подальші системи або програми, за винятком моделей AI, які використовуються для досліджень, розробки або створення прототипів до їх випуску на ринок;
- (64) *«значні можливості»* означає можливості, які відповідають або перевищують можливості, зафіксовані в найдосконаліших моделях ШІ загального призначення;
- (65) *«системний ризик»* означає ризик, характерний для потужних можливостей

моделей ШІ загального призначення, які мають значний вплив на ринок Союзу через їх охоплення або через фактичні або розумно передбачувані негативні наслідки для громадськості здоров'я, безпека, громадська безпека, основні права або суспільство загалом, які можуть поширюватися в масштабі по ланцюжку створення вартості;

(66) *«система ШІ загального призначення»* означає систему ШІ, яка базується на моделі ШІ загального призначення, яка може служити різноманітним цілям як для прямого використання, так і для інтеграції в інші системи ШІ;

(67) *«операція з плаваючою комою»* (FLOP) означає будь-яку математичну операцію або призначення, що містить числа з плаваючою комою, які є підмножиною дійсних чисел, що зазвичай представлені на комп'ютерах цілим числом фіксованої точності, масштабованим цілим показником ступеня фіксована основа;

(68) *«постачальник послуг нижнього потіку»* означає постачальника системи ШІ, включно із системою ШІ загального призначення, яка інтегрує модель ШІ, незалежно від того, чи надає він сам модель і чи її вертикально інтегровано, чи її надає інша організація на основі договірних відносин.

Перелік джерел посилання

1. Artificial Intelligence Act / European Parliament. URL: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_EN.html (дата звернення: 23.08.2024).
2. Artificial Intelligence Act: MEPs adopt landmark law : Press Releases / News. European Parliament. 13-03-2024. URL: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20240308IPR19015/artificial-intelligence-act-meps-adopt-landmark-law> (дата звернення: 23.08.2024).